

державних першою і визначальною тенденцією у світі є її абсолютний і відносний ріст (відносно населення, економічного розвитку, культури і т.д.).

На практиці дуже часто застосовується судами ст. 69 далі КК України якою передбачено пом'якшення покарання за наявності таких обтяжуючих обставин, як рецидив злочину, вчинення злочину у стані алкогольного сп'яніння[3]. Автор підтримує думку І. Федорчук, що ч. 1 і ч. 2 ст. 69 КК України не повинні застосовуватись, якщо суд врахував при призначенні покарання хоча б одну з обставин, які обтяжують покарання, передбачених ч. 1 ст. 67 КК України[4, с. 4].

Протидія рецидивній злочинності є актуальною проблемою не лише нашої держави, а й усього сучасного світу. При правильній профілактичній роботі у злочинців більше шансів покінчити зі своїм кримінальним минулим. І власне мова йде про пошук нових ефективних заходів зниження рівня рецидивної злочинності. Власне вимоги євроінтеграційних процесів в Україні створюють належні умови для приведення у відповідність до сучасних європейських стандартів та принципів й сферу виконання і відбування кримінальних покарань. Створення і вдосконалення системи кримінальних покарань, адекватно відображає потреби у протидії злочинності в умовах демократичної держави – важливе завдання сучасних розвинених країн, відображене в ряді авторитетних міжнародних документів. В контексті його вирішення досягається мета гуманізації кримінального законодавства, диференціації відповідальності в залежності від тяжкості вчинених злочинів і особистості злочинця, розширення ефективних альтернатив позбавленню волі.

Отже, будь-яке злочинне діяння, особливо рецидивне, є протиправне. Реакція держави на злочин повинна затверджувати право, справедливість, тобто покарання відновлює умови існування суспільства. Для України це особливо важливо як напрям державної кримінальної політики в сучасних умовах.

-
1. Кримінальний процесуальний кодекс України. К. 2019. 274 с.
 2. Гришук В. К. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини: монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. 736 с.
 3. Кримінальний кодекс України. К.. 2019. 177 с.
 4. Федорчук І. М. Обставини, які обтяжують покарання за кримінальним правом України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2010. 20 с.

М. І. Фіалка,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1
(Харківський національний університет внутрішніх справ)

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ОЗНАКИ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНЯЄ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

Проблема підроблення документів в українській державі не перестає бути актуальною. Тільки той факт, що кількість виявлених осіб, які вчинили злочини відповідальність за які передбачена ст. 358 Кримінального кодексу України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів», нестримно збільшується (в 2016 році – 1069 осіб, в 2017 – 1454, а в 2018 – 1649), підтверджує актуальність цього питання для наукового аналізу.

На тлі тієї гами ознак, що характеризують особу, як таку що вчинила злочин, особливе місце займає група соціально-демографічного характеру. Така категорія ознак, на нашу думку, дуже важлива в межах аналізу кримінологічного портрету особи, що вчинила злочин, внаслідок того, що вони визначають зовнішні, первинні та характерні риси, які дають нам можливість максимально виокремити особу із загальної сукупності, яка вчинила ту чи іншу групу злочинів.

Свого часу, нами вже наголошувалось на тому, що в кримінології до соціально-демографічних ознак особи злочинця відносять ознаки, які належали їй на момент вчинення злочину, і розкривають її, тобто особу, з боку соціальної приналежності, місця її в соціумі та сімейно-шлюбних відносин. До таких ознак, в переважній більшості, відносять вік, стать, громадянство, освіту, професійну приналежність особи [1, с. 167].

Спираючись на це твердження, проаналізуємо окремо кожну з характерних ознак для особи, яка вчиняє підроблення офіційного документа, соціально-демографічного характеру.

З метою якісного аналізу соціально-демографічних ознак особи, що вчинили підроблення документів, нами була використана статистична інформація (узагальнена Генеральною прокуратурою України та розміщена на її офіційному сайті [2]) про таку категорію осіб. При цьому, для досягнення мети нашого невеликого дослідження нами обраний період часу з 2016 по 2018 роки.

Вік особи злочинця. Проаналізувавши віковий склад виявлених осіб, які вчинили підроблення документів, ми встановили ряд тенденцій, а саме:

- переважно особи даної категорії зосереджені в трьох вікових групах: 29-39 років – майже ніж 35% осіб злочинців; 40-54 років – більш ніж 30%; 18-28 років – майже 25%;
- мінімальні показники притаманні віковим групам 55-59 років – 6,11% та 60 років і більше – 4,16%;
- фактично відсутні вікові групи 16-17 років – 0,45% та 14-15 років – 0% (табл. 1).

Дана ситуація пояснюється тим фактом, що підроблення документів особа вчинює при наявності певних соціальних потреб та можливостей. Так, наприклад, особа у віці від 14 до 17 років фактично взагалі не має потреби використовувати офіційні документи. Що стосується підроблення документів, то реальних можливостей у них в цьому віці також не має. Ця ситуація існує внаслідок того, що особа на цей момент, ще не досягла повної правоздатності, а саме 18 років, і не може в повному обсязі користуватись самостійно тими чи іншими документами.

Таблиця 1

**Питома вага окремих вікових категорій осіб,
які вчинили підроблення документів в Україні в період 2016-2018 роки**

Рік / Вік особи	2016	2017	2018	Середньоарифметичне за період
14-15 років	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0%
16-17 років	4 (0,37%)	9 (0,62%)	6 (0,36%)	0,45%
18-28 років	264 (24,7%)	360 (24,76%)	401 (24,32%)	24,59%
29-39 років	366 (34,24%)	478 (32,87%)	604 (36,63%)	34,58%
40-54 років	331 (30,96%)	442 (30,4%)	477 (28,93%)	30,1%
55-59 років	66 (6,17%)	103 (7,08%)	84 (5,09%)	6,11%
60 років і більше	38 (3,55%)	62 (4,26%)	77 (4,67%)	4,16%

Стать. Наголошуючи на статі особи на момент вчинення злочину, ми маємо на увазі розподіл всієї сукупності групи злочинців на дві категорії, а саме: чоловіки та жінки. При цьому, статистичний аналіз відбувається через призму існування частки кожної категорії в межах загальної сукупності.

Серед осіб, що вчинюють підроблення офіційних документів жінки складають в середньому більш ніж 34%. В той же час, середньостатистичний показник питомої ваги жінок в загальній кількості зареєстрованих осіб злочинців по Україні складає 11,9% (2016-2018 рр.). Іншими словами, даний показник для осіб-жінок, що вчиняють підроблення документів, більш ніж загальний в Україні в 2,5-3 рази. Дана характерна риса пояснюється тим, що в сфері обігу документів працює на рівні з чоловіками дуже велика кількість жінок. Що в свою чергу підвищує вірогідність вчинення такого суспільно небезпечного діяння даною категорією осіб.

Громадянство. Проведений аналіз статусу осіб, який пов'язаний з наявністю громадянства на момент вчинення підроблення документів, нами було встановлено, що можливо виділити наступні категорії: громадяни України – більш ніж 88%; іноземні громадяни – 11%; особи без громадянства – 0,2%; нелегальні мігранти – 0,5% та біженці – 0,07%. Такий розподіл на вищезазначені категорії з їх відсотковою часткою має особливий характер в порівнянні з тенденціями загальної злочинності в Україні. Про що іде мова – частка громадян України в сукупності встановлених осіб, що вчинили злочини на Україні, складає 98,7%, тобто на 10-11% більше ніж цей показник серед осіб, що вчинили підроблення документів. При цьому, показник частки іноземців в межах осіб, що вчиняють злочини в Україні, майже в 10 разів менше ніж у випадку з підробленням документів. До речі, нічого в цьому дивного не має. Справа полягає в тому, що іноземцям край як потрібно мати на території України певний об'єм офіційних документів, які не завжди іноземці можуть отримати законним шляхом. Як результат цього, вони вчиняють суспільно небезпечні діяння, які пов'язані з підробленням таких документів.

Освіта. Рівень освіти, як соціально-демографічна ознака, в певній мірі характеризує особу з боку її освіченості, з боку проходження нею, тобто цією особистістю, певних рівнів освіти в Україні. І ця ознака передбачає вміння нею застосовувати отриманні вміння, знання та навички на тому чи іншому рівні освіти в інтересах реалізації власного злочинного наміру.

Проаналізувавши статистичну інформацію про особу, яка вчинила підроблення документу, з точки зору її рівня освіти на час вчинення злочину, нами було встановлено наступне:

- найбільш характерною є група осіб, що мають повну загальну середню та базову загальну середню освіту – майже 48%;
- друга за поширеністю група – це особи, що мають повну вищу і базову вищу освіту – майже 26%;
- третя група – особи, що мають професійно-технічну освіту – майже 22%;
- фактично незначну за кількістю групу осіб утворює категорія, що має початкову загальну освіту або взагалі не мають освіти – приблизно 3%.

Професійна приналежність особи. На момент вчинення злочину особа, яка вчинювала підроблення, в переважній мірі є такою що з одного боку працездатна, але ніде не працює і не навчається (більш ніж 52%). Крім того, поряд з цією категорією існує інша категорія, яка в свою чергу дуже схожа з попередньою, а саме – безробітні особи, які складають більш ніж 12%. Іншими словами, загальна частка осіб, які на момент вчинення підроблення документів, мають статус не працюючих складає приблизно 64–65% (табл. 2). При цьому, в межах виявлених осіб загальної злочинності в Україні така загальна частка складає 77,8%, тобто середньостатистичні показники даної категорії більше ніж частка осіб, що вчинили підроблення документів (приблизно на 12–13%).

Таблиця 2

**Категорії осіб за професійною зайнятістю на момент вчинення злочинів,
які пов'язані з підробленням документів в період 2016–2018 років**

Професійна зайнятість особи / Рік дослідження	2016	2017	2018	Середньоарифметичне за період
Працюючі в різних сферах	31,5%	35,3%	34,2%	33,7%
Учні	1,2%	2,4%	1%	1,5%
Працездатні, які не працюють і не навчаються	50,9%	50,1%	56,3%	52,4%
Безробітні	16,4%	12,2%	8,5%	12,4%

Висновок. Підводячи підсумок викладеному вище, можливо окреслити кримінологічний портрет особи, яка вчиняє підроблення документів, в межах соціально-демографічних ознак. Характерним для такої особи є наступне: переважна більшість відноситься до вікової групи 18-54 років; кожний третій злочинець є жінкою; в переважній більшості це громадяни України, але, при цьому, кожний десятий із загальної сукупності є іноземцем; кожний другий серед цих осіб має тільки загальну середню освіту; на момент вчинення злочину 2/3 з них ніде не працювали.

1. Фіалка М. І. Кримінологічна характеристика та кримінологічний портрет особистості злочинця: сутність та співвідношення понять. *Вісник Кримінологічної асоціації України*: зб. наук. праць. Х., 2019. № 2 (21). С. 162–171.
2. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення: звітність Генеральної прокуратури України, Форма № 2 (місячна), Наказ ГПУ від 23.10.2012 № 101 / Генеральна прокуратура України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 20.09.2019).

Н. П. Харченко,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри теорії держави та права
(Національна академія внутрішніх справ)

ОКРЕМІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ІТАЛІЇ

Однією із важливих принципів побудови «...незалежної, суверенної соціальної, правової держава та демократичної держави...»[1] є створення ефективної правоохоронної системи як сукупності державних та самоврядних інституцій, які створюються, насамперед, задля забезпечення прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, національних інтересів держави та органів місцевого самоврядування від потенційних та реальних загроз чи викликів на конкретному історичному проміжку часу.

В умовах суспільно-політичних перетворень, тобто децентралізації органів публічного адміністрування, конституційної реформи, активізації процесів євроінтеграції, удосконалення законодавчих актів у напрямі підвищення ефективності забезпечення законності й правопорядку, а також додержання прав і свобод громадян, нагальною стає необхідність реформування правоохоронних органів держави[2, с. 54].

Вагому роль у трансформації правоохоронної системи України зіграла декларація євроінтеграційного зовнішньополітичного курсу України, наявність транснаціональних й глобальних загроз та небезпек, динамічний розвиток інформаційно-телекомунікаційних засобів зв'язку.

Отже, євроінтеграційні прагнення нашої держави, необхідність врахування та запозичення позитивного досвіду зарубіжних правоохоронних систем стали основою перманентного реформування вітчизняної правоохоронної системи, а також детермінантою створення муніципальних органів правопорядку